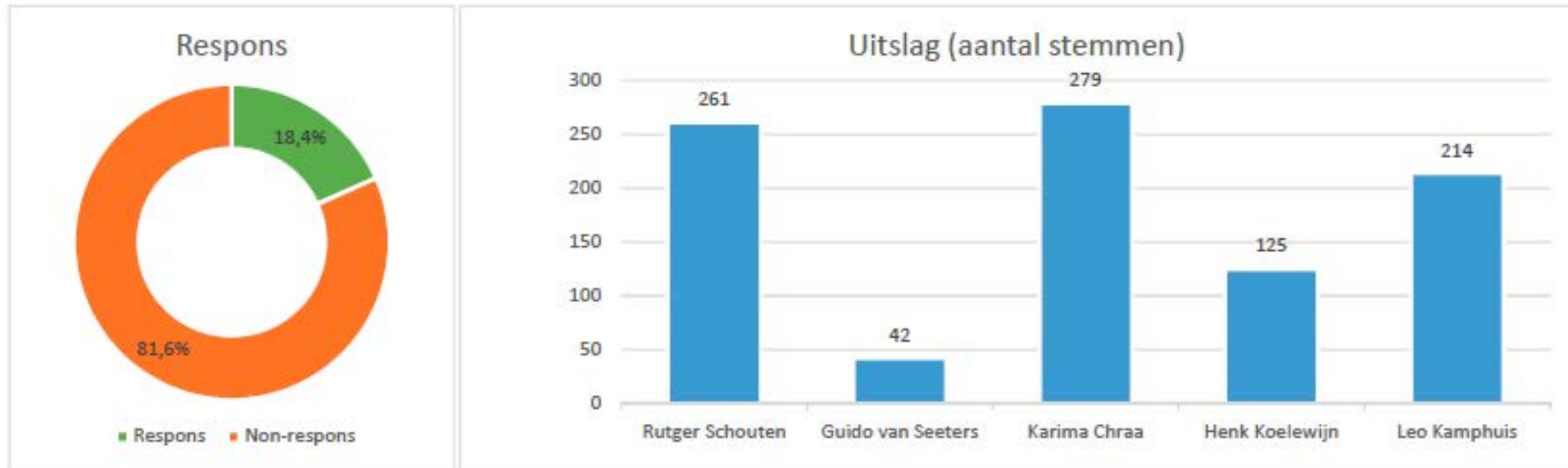

Deelnemersbijeenkomst

21 mei 2019

Uitslag verkiezing

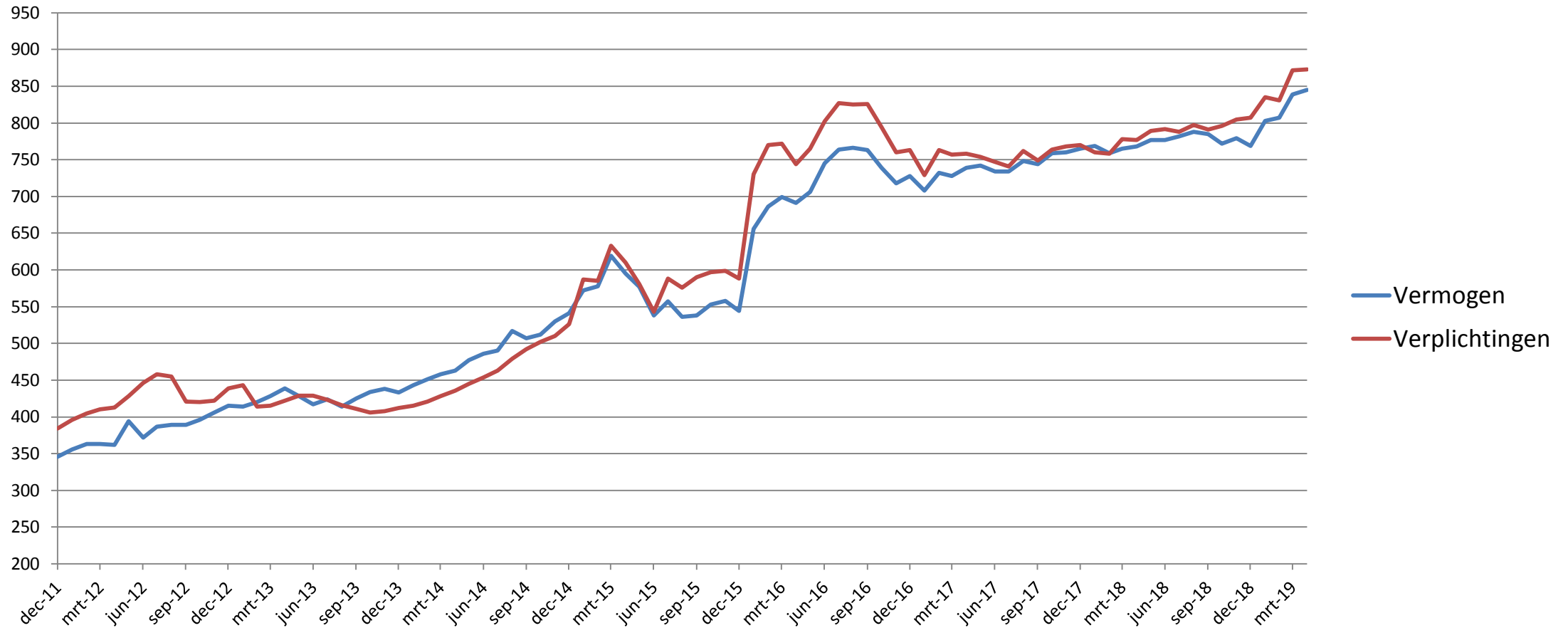
Agenda

1) Opening	18:30	
2) Verantwoording 2018	18:35-18:45	Henk Knol
3) Vermogensbeheer	18:45-19:15	René Starmans
4) Herstelplan / Korten?	19:15-19:30	Edwin Schokker (WTW) & Dirk Neuhaus
5) Variabel pensioen	19:30-19:55	Wim Heukels
6) MVB	19:55-20:15	René Starmans
7) Vragen	20:15-20:30	
8) Afsluiting en borrel	20:30	

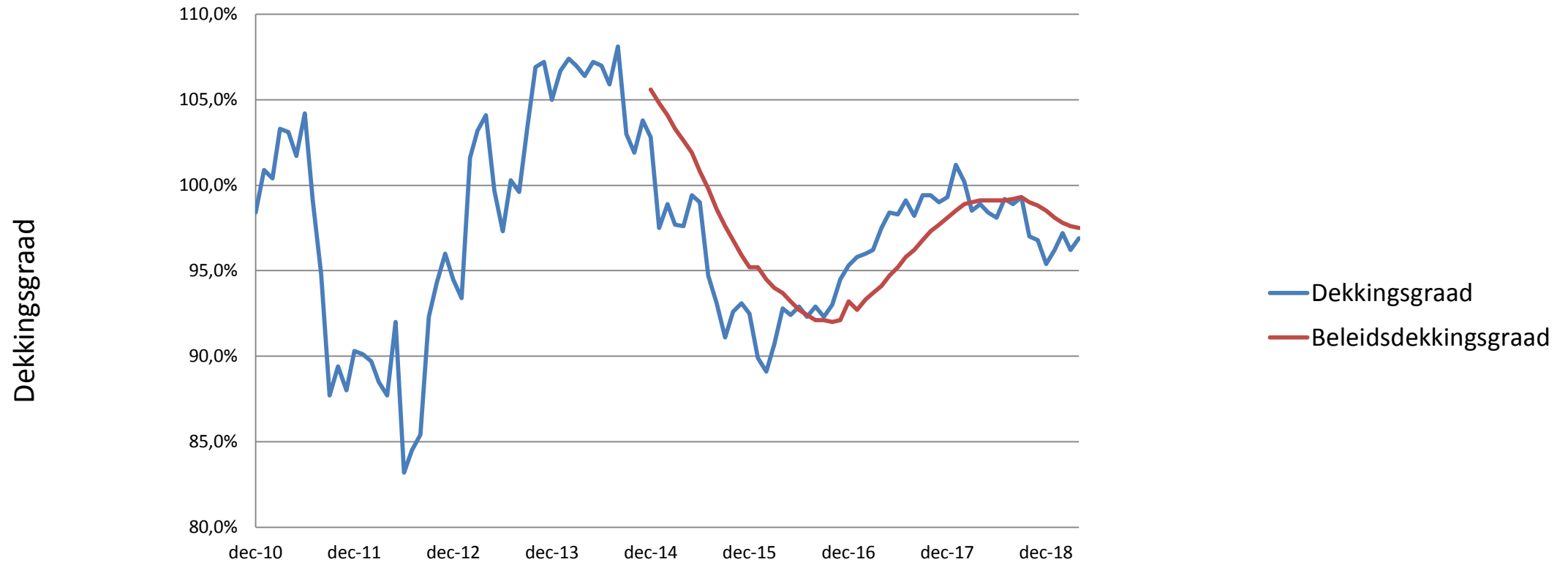
Verantwoording 2018

Vermogen vs Verplichtingen

Dekkingsgraad 2010-2018

Relevante gebeurtenissen 2018

- Decharge van DNB Beleggingsonderzoek
- Variabele pensioenen een kleine +
- Voorbereidingen implementatie IORP II (afgerond 13 januari 2019)

Vermogensbeheer

Vermogensbeheer

Twee onderdelen:

- Gezamenlijk DB
- Individueel DC

Gezamenlijk DB:

- Hoe pakken we dat aan?
- Wat levert het op?
- Aanpassingen in 2018

Individueel DC:

- Welke keuzes zijn er
- Wat levert het op?

Gezamenlijk DB: Doel

- Toegezegde pensioenen (kunnen) uitkeren
- Deel van de inflatie compenseren

Dat betekent:

- Oog voor de lange termijn
- Juiste balans rendement / risico
 - Rendement is noodzakelijk
 - Daarvoor is het nodig om risico te nemen
 - Binnen verantwoorde grenzen

Aanpak: beheer

- Portefeuille splitsen
 - Matching: verplichtingen 'spiegelen'
 - Return: extra rendement nastreven
- Portefeuille spreiden

Aanpak: spreiding

Categorie	%
Obligaties	73
Aandelen	23
Vastgoed	4

Rendementen 2018

Categorie	%	Deel
Matching portefeuille	2,1	65,9%
Obligaties return portefeuille	-3,4	9,8%
Aandelen	-9,3	23,8%
Vastgoed	4,0	0,5%
Totaal portefeuille	-1,1	100%

Rendementen 5 jaar

2014	2015	2016	2017	2018
22,7%	-1,0%	11,5%	3,1%	-1,1%

Rendement 2018

- Negatief rendement
- Het vierde kwartaal daalden de aandelenkoersen over de hele linie, na drie goede kwartalen
- Andere pensioenfondsen halen over 2018 vergelijkbare cijfers

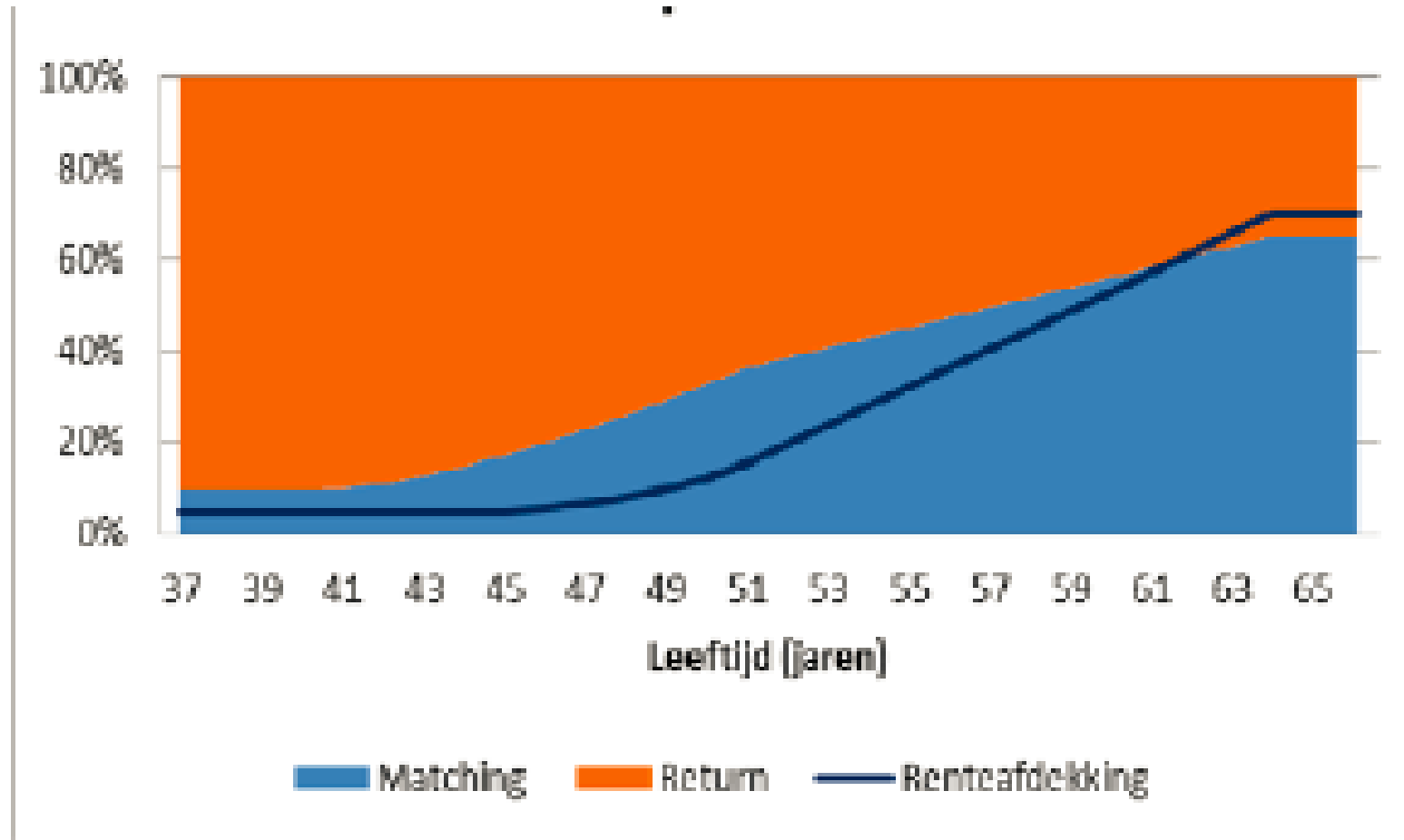
Ontwikkelingen 2018

- Portefeuille overzichtelijker
 - Conform beleid
- ‘Actief tenzij’ → ‘Passief tenzij’
 - Eenvoudiger
 - Voordeliger
- Gesprek over Maatschappelijk verantwoord beleggen

DC keuzes

- Zelf beleggen?
- Life cycles: risicoprofielen:
 - Defensief
 - Neutraal
 - Offensief
- Vastgesteld / variabel pensioen
 - Vanaf 15 jaar voor pensioendatum

Life cycles

Life cycles herbalanceren

2 keer per jaar

- Mei
- November

In verband met resterende looptijd

Als regel kleine aanpassing

DC rendementen 2018

Life cycle	Rendement
Defensief	-1,1%
Neutraal	-3,2%
Offensief	-4,3%

- Dit zijn gemiddelden.
- De individuele rendementen hangen af van het aantal jaren tot pensioendatum
 - Dichterbij pensioen → minder aandelen

DC: wat kun je zelf doen?

- **Kiezen:** zelf beleggen of life cycle?
- **Risicoprofiel bepalen:**
 - wn-mijnpensioen.nnip.com
 - 'hou uw profiel actueel'
- **Jaarlijks:** kijken hoe je ervoor staat:
 - mijnpensioenoverzicht.nl ;
 - mijnpensioencijfers.nl/cg :
 - wn-mijnpensioen.nnip.com

Herstelplan/Korten?

Herstelplan

Jaar	Dekkingsgraad begin jaar	Uitkering	Toeslag	Rendement	Overig	Dekkingsgraad einde jaar	Beleids- dekkingsgraad	(Minimaal) Vereist eigen vermogen		Verondersteld rendement
	%	Δ%-punt	Δ%-punt	Δ%-punt	Δ%-punt	%				
2018	99,0%	0,0%	0,0%	-0,9%	1,0%	94,2%	98,1%			
2019	94,2%	-0,1%	0,0%	2,4%	0,0%	96,5%	95,5%			2,3%
2020	96,5%	0,0%	0,0%	2,4%	0,0%	98,9%	97,8%	104,0%		2,4%
2021	98,9%	0,0%	0,0%	2,4%	0,0%	101,3%	100,2%			2,5%
2022	101,3%	0,0%	0,0%	2,3%	0,0%	103,6%	102,5%			2,7%
2023	103,6%	0,1%	0,0%	2,1%	0,0%	105,8%	104,8%			2,9%
2024	105,8%	0,1%	0,0%	2,1%	0,0%	108,0%	107,0%			3,0%
2025	108,0%	0,2%	0,0%	2,0%	0,0%	110,2%	109,2%			3,2%
2026	110,2%	0,2%	0,0%	1,9%	0,1%	112,4%	111,4%			3,3%
2027	112,4%	0,3%	0,0%	1,9%	-0,1%	114,5%	113,5%			3,4%
2028	114,5%	0,4%	0,0%	1,8%	0,1%	116,8%	115,7%	115,3%		3,5%

Variabel pensioen

PENSIOEN:

- *LEVENSLANGE UITKERING*

VARIABEL:

- *DIRECTE VERWERKING VAN RENDEMENTEN*
- *GEEN GARANTIES*

BEREKENING UITKERING

- Hoogte kapitaal
- Verwachte aantal jaren uitkering
- Verwachting financieel rendement

Voorbeeldberekening uitkering

Hoogte kapitaal	100 k
Verwachte aantal jaren uitkering	20 jaar
Verwachting financieel rendement	2%

$$1.02^{10} = 1.22$$

$$122 \text{ k} / 20 = 6100$$

NB: nabestaanden

Variabiliteit

- Over / onder financieel rendement
- Levensverwachting groep
- Sterftewinst / overlevingsverlies kring

2018

77 pensionerenden

70 Variabel

7 Vast bij verzekeraar

2018 (voorlopig)

Rendement:	- 3.75 %	
Levensverwachting groep	+ 0.74 %	
Sterfteresultaat kring:	- 0.31 %	
Totaal	- 3.33 %	(- 5.14 / - 1.05)

2017 + 4.16 %

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

MVB

- Resultaat Risicobereidheidsonderzoek 2017
- Overwegingen bestuur
- MVB beleid 2019

Resultaten Risicobereidheidsonderzoek 2017

Rendement versus MVB

- 37%: rendement (veel) belangrijker dan MVB.
- 31%: MVB belangrijker
- 30%: beide even belangrijk
- Hoe jonger geweest en actieven zijn, hoe vaker zij zeggen rendement (iets/veel) belangrijker te vinden (44% onder jongeren tot 35 jaar vs. 31% onder 55-plussers).

Voorloper op gebied van MVB

- 62%: hoeft geen voorloper te zijn op het gebied van MVB beleggen, maar wel belangrijk dat het fonds het beleid/standaarden van toonaangevende instellingen volgt.
- 24%: niet bezighouden met MVB beleggen, maar vooral op rendement. Dat is vaker de visie van gepensioneerden (31% vs. 22%).
- 12%: Wel voorloper en zelf ook actief beleid (actieven: 15% en jongeren 20%).
- 55-plussers vaker geen voorloper, maar wel van belang dat het fonds het beleid en standaarden volgt (67% vs. 57%).

Resultaten Risicobereidheidsonderzoek 2017

Wat belangrijk als MVB

- 76% 'mensenrechten', 74% 'anti-corruptie' en 74% 'natuur/milieu' erg belangrijk bij de keuze om wel of niet te beleggen in een bepaalde sector of branche.
- 70%: 'klimaat', 69% 'arbeidsvoorwaarden /-omstandigheden' en 67% gezondheid.
- Iets minder dan zes op de tien vinden 'verantwoord bestuur' (58%) (heel erg) belangrijk en ruim de helft zegt 'carbon free' (51%) in enige mate belangrijk te vinden. Voor deze twee criteria geldt dat bijna drie op de tien hierover neutraal zijn (resp. 27% en 30%).
- Bedrijven die bovengemiddeld scoren op duurzaamheid en maatschappelijke verantwoordelijkheid (51%). Ruim een kwart is het hier noch mee eens, noch mee oneens (28%).

Overwegingen bestuur 2019

- MVB steeds belangrijker
 - beleid formuleren een must (ook vanwege IORPII). De visie van het pensioenfonds is dat maatschappelijk verantwoordelijk beleggen bijdraagt aan haar lange termijn doelstelling.
- Aansluiten bij risicobereidheidsonderzoek 2017
 - Fonds geen voorloper (bijv: geen impact beleggen)
- Passief beleggen in aandelen
 - slechts beperkte aanpassingen vanwege MVB
- Zo mogelijk aansluiten bij wat Vermogensbeheerder biedt
- Het ontwikkelen van het MVB-beleid als een iteratief proces, waarbij het MVB-beleid verder wordt aangepast.

Vastgesteld MVB beleid - Beleid

- Het pensioenfonds gelooft dat bedrijven die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESGmaatstaven op de lange termijn dezelfde of betere resultaten kunnen behalen dan bedrijven die dat niet doen.
- Het pensioenfonds wil MVB meenemen in de besluitvorming. Dit mag ook kwalitatief of beschrijvend zijn.
- Het pensioenfonds vindt alle drie de factoren in ESG belangrijk, hierbij is er een lichte voorkeur voor de factor E(nvironment).
- Het pensioenfonds streeft niet naar een rol als voorloper op het gebied van MVB.
- Het pensioenfonds acht het mogelijk van toegevoegde waarde om lid te worden van organisaties als VBDO en Eumedion, ten behoeve van kennisdeling.
- Het pensioenfonds wil te allen tijde ook de kostenkant van MVB-gevoelig beleggen in de gaten houden.

Vastgesteld MVB beleid - Uitvoering

- Bij actief beheer gaat de voorkeur uit naar negatieve selectie (bedrijven die slecht scoren op het gebied van MVB, worden uitgesloten).
- Voor passief beheer wenst het fonds vooral gebruik te maken van een uitsluitingenbeleid op basis van de UN Global Compact.
- Het pensioenfonds wil verder gaan dan het wettelijk noodzakelijke op het gebied van uitsluitingen. Speciale aandachtsgebieden hierbij zijn:
 - Controversiële wapens (anders dan wettelijk niet toegestaan),
 - Nucleaire wapens
 - Ernstige schendingen van UN Global Compact Principles, en
 - Kinderarbeid.
- Er wordt gebruik gemaakt van oplossingen die zich hebben bewezen en die toegankelijk zijn via vermogensbeheerders (met name stemrecht en engagement}.
- Bij de selectie van vermogensbeheerders kiest het fonds bij voorkeur managers die de UN PRI hebben ondertekend.

Vastgesteld MVB beleid

Monitoring en Evaluatie

Monitoring

- Het pensioenfonds streeft naar objectivering (meetbaar maken) van het MVB-beleid, maar koppelt nog geen doelstellingen aan bijvoorbeeld een ESG-score.
- Het pensioenfonds is van mening dat verantwoord beleggen een leerproces is en nog niet volgroeid, noch bij het eigen fonds, noch in de markt, vanwege een gebrek aan goede data.

Evaluatie

- Het pensioenfonds legt over zijn MVB-beleggingsbeleid verantwoording af aan zijn stakeholders door berichtgeving in de nieuwsbrief, opnemen van een passage in het jaarverslag en vermelding tijdens de deelnemersbijeenkomst.

Vragen?

